

Nota d'Economia

Mesures pressupostàries i financeres
implementades davant la Covid-19:
Comparativa internacional

Barcelona, 23 d'octubre de 2020

La crisi de la Covid-19 ha obligat a tots els països significativament afectats a prendre mesures pressupostàries d'una envergadura sense precedents, amb la finalitat d'apaivagar els seus efectes sobre la salut pública i l'activitat econòmica.

El Fons Monetari Internacional (FMI) va presentar a l'octubre del 2020 un nou número del "Fiscal Monitor". En aquest informe, es presenta una anàlisi de les mesures preses pels diferents governs a nivell econòmic per fer front a les conseqüències de la pandèmia; així com també, a partir de les tendències analitzades, s'exposa una sèrie de recomanacions per als Estats sobre possibles visions i actuacions per superar les dificultats sorgides.

Així doncs, el Fiscal Monitor, estima que, a nivell global, el total acumulat de les mesures fiscals aprovades pels diferents governs sumen fins a 11,3 bilions de dòlars ("trilions" en termes anglosaxons), el que suposa gairebé el 12% del PIB global.

La meitat de les accions fiscals han consistit en despeses addicionals o en ingressos perduts, incloses les retallades temporals d'impostos, i l'altra meitat en mesures de suport a la liquiditat, inclosos préstecs, garanties i injeccions de capital per part del sector públic.

Al 2020, es preveu que els dèficits públics augmentin de mitjana un 9% del PIB i que el deute públic mundial s'acosti al 100% del PIB, un màxim històric.

En aquesta línia, suposant que es produís un repunt significatiu de l'activitat econòmica i que els tipus d'interès es mantinguessin baixos i estables, s'espera que la ràtio de deute públic mundial s'estabilitzi de cara al 2021. Tot i això, caldrà fer esforços importants per fer front a l'augment de la pobresa, l'atur i la desigualtat i per afavorir la recuperació econòmica.

Tot i que la resposta fiscal a nivell global no té precedents, la pandèmia ha posat al descobert diferències importants en la capacitat dels països per finançar despeses d'emergència per protegir la seva gent. Aquesta capacitat ha estat determinada, en part, pel marge fiscal dels països i pels nivells de deute públic i privat del que partien a l'inici de la crisi. En moltes economies avançades i alguns mercats emergents, la provisió massiva de liquiditat i la compra d'actius per part dels bancs centrals han facilitat les expansions fiscals. Per contra, a molts mercats emergents, les limitacions de finançament han estat determinants.

En una situació de marge fiscal limitat, els països han d'avaluar els beneficis, els costos i els riscos de les mesures que apliquen. Les primeres impressions donen a entendre que les polítiques de salut pública que contenen ràpidament la propagació de la malaltia també han permès una reobertura més ràpida i segura, la recuperació de la confiança i la recuperació econòmica, reduint els costos socials i fiscals generals. A més, les transferències d'efectiu dirigides han sigut vitals per a les persones més vulnerables, que les han gastat en primeres necessitats.

Així mateix, les prestacions d'atur han de garantir l'accés a la mínima capacitat de consum necessària per a aquelles persones que han perdut la feina. Tanmateix, moltes polítiques que van proporcionar un suport essencial a curt termini tenen implicacions a llarg termini. Les injeccions de renda variable han estat necessàries per evitar fallides, sobretot en empreses estratègiques molt afectades, però podrien retardar la reassignació sectorial, que és crucial per a la recuperació. Fins ara, els préstecs directes o garantits han tingut poca participació, cosa que reflecteix un cert èxit a l'hora de restablir la confiança, però també les restriccions administratives i la condicionalitat, així com l'enlairament del deute privat.

Els riscos fiscals tampoc tenen precedents. Sorgeixen de la incertesa sobre el curs de la pandèmia, la forma de la recuperació, l'extensió de les cicatrius i la reassignació necessària dels recursos, les perspectives sobre els preus de les matèries primeres i les condicions financeres mundials i els passius contingents a partir de garanties implícites i explícites. És fonamental garantir la total transparència, bon govern i cost de totes les mesures fiscals, especialment atesa la seva mida, naturalesa excepcional i rapidesa de desplegament.

Les accions nacionals també són vitals per fer front a la crisi sanitària, incloses polítiques de contenció intel·ligents, ben informades i localitzades. Els alts nivells d'estalvi preventiu per part de les famílies i la limitada inversió privada en un entorn incert implica que els tipus d'interès es mantindran baixos durant molt de temps en les economies avançades i en algunes economies emergents. Aquests factors proporcionen l'abast i la motivació per a que la política fiscal segueixi sent una eina crucial i poderosa per afavorir la recuperació.

Els responsables polítics necessiten un conjunt d'eines de mesures fiscals flexibles per navegar entre els tancaments i les reobertures provisionals i per facilitar la transformació estructural a la nova economia post-pandèmica.

Quan la pandèmia estigui controlada mitjançant vacunes o tractaments eficaços, els governs hauran de fomentar la recuperació mentre aborden els llegats de la crisi, inclosos els nivells elevats de deute públic i privat, l'atur elevat i l'augment de la desigualtat i la pobresa. L'abast de l'estímul o el ritme adequat de l'ajust fiscal són específics per país, depenent sobretot de la profunditat de la recessió d'un país, de quantes persones estan a l'atur i de la facilitat d'accés al finançament.

Els països amb espai fiscal i grans cicatrius de la crisi haurien de proporcionar un estímul temporal, fins i tot mitjançant la inversió pública.

Les polítiques per a la nova economia post-pandèmica haurien de centrar-se en la lluita contra la pobresa i la desigualtat per garantir la pau social i el creixement sostenible, i en la construcció de resiliència contra futures epidèmies i altres xocs. Ara els governs han de preparar les economies per a una reobertura segura i exitosa, dissenyar polítiques per crear llocs de treball i impulsar l'activitat econòmica i facilitar la transformació a economies més resistents, inclusives i més ecològiques.

La despesa en infraestructures digitals serà essencial per donar suport al distanciament social i reduir la bretxa digital que aguditzen les disparitats en l'accés a la informació, l'educació i les oportunitats laborals.

En economies avançades i en algunes economies emergents, on els tipus d'interès s'acosten al límit inferior efectiu, **l'augment de la inversió pública de qualitat pot tenir un impacte important en l'ocupació i l'activitat**, concentrar la inversió privada i absorbir l'excés d'estalvi privat sense provocar un augment del cost dels préstecs.

Fins i tot amb el distanciament social, la inversió pública és factible i es pot fer ràpidament si els governs segueixen quatre passos: (1) inverteixen immediatament en manteniment; (2) revisen i reinicien projectes prometedors que es van endarrerir en la preparació o implementació; (3) acceleren els projectes en curs per dur-los a bon port en els propers dos anys; i (4) començar a planificar immediatament nous projectes alineats amb les prioritats post-crisi.

Espanya, si bé es tracta d'un país desenvolupat, va començar a fer front a la crisi amb una marge fiscal i financer limitat, donat l'alt nivell d'endeutament heretat de l'anterior crisi econòmica. Si bé Espanya venia oferint els més alts nivells de creixement de tota la zona Euro, l'arribada del confinament i les diferents restriccions, han acabat per destruir completament aquest creixement i convertir el país en el més afectat de la UE tant a nivell econòmic com sociosanitari. De fet, el FMI preveu una pèrdua del 12,8% del PIB per aquest any, seguit d'un fort repunt al 2021 si la pandèmia no s'agreuja més del compte.

Entre el motius principals pels quals Espanya s'ha vist tant afectada per aquesta crisi en comparació amb els seus aliats europeus és l'estructura de l'economia i la seva major dependència relativa del turisme i d'altres activitats econòmiques d'alta presencialitat i socialització.

Des del govern espanyol, s'han aprovat tota una sèrie de mesures fiscals, laborals i de liquiditat que certament han permès salvar moltes empreses i llocs de treball, tot i que a la llum de les dades han estat relativament baixes.

En comparació amb els seus socis europeus, els quals s'han vist molt menys afectats per les conseqüències de la Covid-19, Espanya se situa significativament per sota de la mitjana en termes de concessió de crèdits, així com també en d'ajudes directes. Per tant, cal reforçar aquesta línia per fer front a la pèrdua d'ocupació, on Espanya a destacat per la seva forta destrucció, ja sigui en comparació de les dades econòmiques (PIB) o bé de les dades epidemiològiques. Si bé hi ha hagut avenços amb la línia de finançament provinent dels ICO i els ERTOS, aquests han demostrat ser insuficients. Encara, i fins i tot més en aquests moments, cal implementar més ajuts directes i fer polítiques anticíclics, i en cap cas pensar en augmentar els impostos o en crear-ne de nous, si no es vol aprofundir encara més la recessió econòmica del nostre país, així com la seva espectacular destrucció d'ocupació.

A continuació, presentem una taula resum comparativa de les mesures fiscals empreses per diferents països amb nivell de desenvolupament similars a Espanya.

Si analitzem amb cura les dades, podem observar com aquells països desenvolupats que no formen part de la Unió Europea i/o de la Zona Euro, han centrat els seus esforços en combatre les conseqüències econòmiques de la pandèmia per mitjà de **l'augment de la despesa pressupostària (un 10% - 11% del PIB)** encarrilen ajuts directes a la economia. Mentre que, els que sí que formen part de la UE, ho han fet mitjançant esforços per la via del finançament i dels ajuts a la liquiditat (ajuts indirectes i préstecs) (entre un 14% i un 33%). En el cas espanyol, si el comparem amb els seus socis europeus, veiem que, tant per la via de la despesa pressupostària, com **per la part d'ajuts a la liquiditat, la dimensió de les mesures són significativament inferiors**. La despesa pressupostària addicional només suposa un 3,0% del PIB, mentre que els principals països de la UE ho han fet entre un 4,5% (França) i un 7,6% (Regne Unit). En els ajuts a la liquiditat, bàsicament mitjançant garanties o avals, Espanya hi destina un 14,2% del PIB, mentre que els seus socis europeus hi han donat una importància molt més significativa en termes de PIB, com es pot veure en: Itàlia (33,0%), Alemanya (30,8%), Regne Unit (16,6%) i França (15,7%).

Resum de les mesures fiscals en resposta al COVID-19

% del PIB	Despesa pressupostària				Ajuts liquiditat			
	Despesa addicional o ingressos exempts			Despesa avançada, ingressos diferits	Subtotal	Ajuts: injeccions capital, préstecs, compra actius o deute	Passius contingents	
	Subtotal	Salut	Resta				Garanties	Operacions quasi-fiscals
Austràlia	11,7	0,5	11,2		1,8	0,8	1,0	
Canadà	12,5	0,9	11,6	3,9	4,3	0,2	4,0	
Unió Europea	3,8	0,0	3,8		6,9	6,3	0,6	
França	5,2	0,6	4,6	2,5	15,7	0,9	14,8	
Alemanya	8,3	0,7	7,7		30,8	6,0	24,8	
Itàlia	4,9	0,4	4,5	0,4	33,0	0,2	32,8	
Japó	11,3	1,0	10,3	4,9	23,7		3,0	20,7
Corea	3,5	0,3	3,2	1,7	10,3		3,7	6,6
Espanya	3,5	0,5	3,0		14,2	0,1	13,2	0,9
Regne Unit	9,2	1,5	7,6	0,2	16,6	0,0	16,5	
Estats Units	11,8	1,5	10,3	0,1	2,5	0,3	2,2	

Font: FMI, Monitor Fiscal (octubre 2020).

